

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Volumen ...**

Triplex Statvs; Ecclesiasticvs, Religiosus, & Sæcularis

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1663**

Caput 9. Circa Accusatoris, ac Denunciatoris obligationes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80707](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80707)

DVBIVM LII.

Peccatne Iudex, qui informationem sibi traditam ab uno litigante dat alteri parti videndam ob amicitiam?

234 *Peccat quidem.* **P**eccat quidem. Quia idest contra fidelitatem debitam illi, a quo vel explicitè, vel implicitè rogatur Iudex servare, & occultare eam informationem. Sic nonnulli, nec improbabiler.

235 *Non peccat.* Minime peccat, per se loquendo. Quia Iudex ut possit rectè iudicare, non solum debet vnius partis rationes videre, & alterius fundamenta percipere: Sed etiam quoniam modo utriusque rationes queant dissolui: Ad hoc autem iudicium formandum, non parum conducit audire, quid pars adversa respondeat huius informationi: Ergo vitur iure suo, informationem parti contrarie manifestando. Ita aliqui viri docti, quos tacito nomine memorat Card. de Lugoro. 2. de iust. d. 37. n. 183. & ipse idem defendit.

236 *Autoris resolutio.* Aptè pro hac sententia additum fuit illud: Per se loquendo. Quia aliquando per accidens poterit Iudex peccare, ut si vni parti referret alterius informationem alterius, & non è contraria: videtur enim esse aliqua in æqualitas, & personarum acceptio contra equitatem, quam Iudex debet assernare. Per se autem loquendo, veram omnino secundam sententiam esse censco.

DVBIVM LIII.

An famuli Iudicum, vel auditorum delinquant, qui occulte accipiunt, vel transcribunt informationem datam Iudici vel auditori, ut eam parti contrarie tradant pro pecunia?

237 *Delinquit quidem.* **D**elinquant equidem. Quia tenentur ex iustitia Iudices servare secretum, quod sibi commissum est: igitur famuli cooperantes, ut huiusmodi secretum referretur gravi plerumque illius partis iniuria proculdubio delinquent. Sic Sanch. l. 3. consil. c. vni. d. b. 44. n. 5.

238 *Non delinquant.* Re secundum se spectata, & aliis circumstantiis exclusis, quæ intervenire possunt: peccatum non est. Quia minor in famulo quam in Iudice inest obligatio. Ita aliqui apud Lugo. 10. 2. de iust. d. 37. n. 185.

239 *Prima sententia ad hæc.* Ego quidem cum eminentis. Cardinali famulis hanc sententiam concedi non posse existimavi. Quia eodem secreto obligantur, & litigantes sunt grauter, & rationabiliter iniuri. Unde à fortiori, ne vnius litigantis potest alterius informationem sine gravi iniuria furari.

CAPVT IX.

Circa Accusatoris, ac Denunciatoris obligationes?

DVBIVM LIV.

Heredes hominis occisi tenenturne homicidam accusare?

Remitto de facto nunc non esse obligationem, regulariter loquendo, accutiendi accusatione proprie dicta. de accusatore pramitto. Quia is omnibus, quæ ex omissione accusationis teneri possunt, satis opportunè pronuntietur denunciando indicialiter delinquentem. Igitur non est, ear al quis sibi assumat accusatoris onera, quæ sunt multa, & gravia propter periculum deficiendi in probatione ex defectu vel malitia testium, & propter odium, inimicitias, expensas, & similia. Loquendo itaque in genere, & ex natura rei regula generalis est, esse obligationem accusandi, vel denunciandi crimen Reipublicæ perniciosum, quod legitime probari poterit, si alia via damnum publicum impediri non potest. D. Tho. 2. 2. q. 68. Caiet. ibi. Sorus. l. 5. de iust. q. 5. Sylv. v. Accusatio, q. 2. Armil. ibi, §. 6. & alij. Ratio est, quia pars tenetur cum proprio debitum totius incolunitati prospicere. Verum aliqui sunt, qui ex officio tenentur certa delicta accusare, vel indicialiter denunciare, vel ex pacto, vel ex promissione, ut fiscales, custodes, vigiles, & alij similes. Si tamen possint aliter commune damnum impedire, aut illius, cui se obligarunt, non tenebuntur accusare vel denunciare. Quia in tantum tenentur, in quantum necessarium fuerit ad commune, vel privatum bonum procurandum. Quæstio verò, an heredes occisi teneantur accusare homicidam sub pena amittendæ hereditatis?

tenentur equidem. Quia dum accusationem omittunt, videntur maxima in occisum, a quo hereditatem acceperunt, ingratitude digna eiusmodi poena laborare. Sic Bart. ad leg. In eum, ff. de accusat. & ad l. cum furem, C. de his, quibus ut indignis. Nau. Cap. Inter verba, l. q. 3. n. 168. Vbi tamen impagnat eundem Bartolum, quæ in casu homicidij dixit posse Iudicem compellere partem, ad accusandum.

Minimè tenetur. Quia lex Christi Domini nihil tale præcipit, nec Christiani Principes eiusmodi præcipient accusationem. Ita Mald. sur. 2. 2. tr. 6. c. 2. d. b. 2.

Hoc mihi longè probabilius. Nam illa gratitudinis secularis manifestatio non aptè cum Christiana tolerantia componeretur.

DVBIVM LIV.

Promisit Antonius sub iuramento Petro delinquenti, eum non accusare, vel denunciare: potestne eum accusare, vel denunciare, non obstante iuramento.

244 *Status qua-*
sitionis. **C**ertum mihi, in omnibus casibus, in quibus seclusa illa promissione, tenetur quis accusare, vel denunciare non obligare illam promissionem, vel iuramentum. Quia iuramentum non est vinculum iniquitatis, vel potest obligare ad peccatum. Quasi enim autem, an si seclusa promissione, & iuramento, melius esset denunciare, aut accusare, quamvis non esset debitum sub peccato, possit quis denunciare, vel accusare, non obstante iuramento?

245 *Non potest.* Minime potest, quia licet in hoc casu iuramentum non sit vinculum iniquitatis, est tamen impedimentum, ne fiat quod melius est. Sic Sanchez l.6. conf. c. 1. dub. 2. n. 2. citans aliquos.

246 *Potest equidem.* Potest equidem. Quia hoc in casu omisso denunciationis, vel accusationis non est mala (ut supponimus) sed indifferens: aliunde autem eedit in utilitatem eius, cui facta est promissio. Ergo promissio, & iuramentum obligat, ita Maldier. 2. 2. str. 6. cap. 2. dub. 2. fine.

247 *Hanc sententiam defendo.* Hanc sententiam defendo. Nam alioquin non obligaret promissio Matrimonij etiam iurata; quia est de re aliqua contraria virginitatis consilio. Moneo tamen huiusmodi iuramenta licita non esse, antequam crimen committatur, quia foverent delinquentes, & materiam delinquendi praestarent.

DVBIVM LV.

Apparitores, & Tabelliones, qui ut habeant occasionem lucrandi, accusant vel denunciant in iudicio peccatum occultum, peccantne graniter cum obligatione restituendi?

248 *Questionis status.* **A**solent Apparitores, vel Tabelliones saepe aliquod crimen deferre ad indices aut accusando, aut indicialiter denunciando, ut lucro exhibeant occasionem. Requiro, num graniter delinquant cum restituendi obligatione, si acculent, vel denuncient peccatum occultum, quod tamen probari potest, saltem si delinquens erat emendatus, vel aderat emendae spes, & aliunde nullum Reipublicae aut alij tertio ex eo quod non accusetur, vel denunciatur sequitur damnum?

249 *Peccant graniter.* Peccant sane & ad restituenda damna tenentur, quia si crimen occultum emendatum non sit, debet fraterna adhiberi correctio:

si iusti delinquens est emendatus, videtur accusatio, vel denunciatio non tam zelo iustitiae, aut pietatis, quam avaritiae affectu exeri. Sic Sotus l. 5. de iust. q. 5. a. 1. & q. 6. artic. 2. & alij Recentiores.

Nec peccant graniter, nec restituendi habent obligationem, quia via punitionis diversa est, & independens a correctionis fraternae via. Hae enim solummodo intendit ad bonum delinquentis: illa vero ad communitatis bonum, cui semper est utilissima punio delictorum, ne in Republica inualecant, & ut ceteri terreantur, ita mercado, de Contr. l. 6. c. 9. fol. 152. & alij.

Hoc longe probabilius esse non dubito. Nam visus id probat; quotidie namque sunt eiusmodi accusationes, sine punitione scripturae, videntibus, nec contradicentibus praetatis. Porro bonum illud commune potest intendere semper denunciator, vel accusator: & licet obiter suum privatum emolumentum intendat, non ideo delinquit.

DVBIVM LVI.

Accusator in causa criminali, si accusatio est iusta, potestne ab ea desistere?

In civilibus certum est desistere posse si in his accusator de suo proprio interesse agit. Et quando in causis civilibus vel criminalibus prosecutione agnoscit iniustitiam causae suae, vel accusati innocentiam, non solum posse, sed teneri desistere. Quando vero iusta est accusatio criminalis, quasi enim ab ea possit accusator desistere?

Minime potest, quia id cederet in Reipublicae damnum, cuius interest poni delicta, quae probari queunt; & per consequens peccat is, qui pretio accepto desistit, & qui pretium id offert, ut desistat, vel qui pro libito gratis ab accusatione recedit. Sic Armi Tabie. D. Antonin. & alij, quos refert Sanchi. l. 6. conf. l. 1. dub. 1. n. 1. & 2.

Potest omnino licite gratis, vel etiam pretio accepto desistere quoties accusare non tenebatur, quia cum accusatio non sit ex obligatione, vel ex necessitate: nec etiam prosecutione ex obligatione erit, ita Sotus l. 5. de iust. q. 5. a. 3. ad 3. & l. de sigil. memb. 2. q. 5. conclus. 5. Sanchez ubi supra dub. 1. n. 4. Sayr in clavis. l. 12. fine Fagund. citandus.

Hanc sententiam veriore esse reor. Si tamen ex iniustitia quis tenebatur desistere, aliter, pretium accipere non posse, ut desistat. Quia venderet quod ex iniustitia dare tenebatur. Requiritur etiam iudicis licentia ad desistendum ab inchoata accusatione in criminalibus, quia iam accusator obligationem contraxit probandi delictum, vel poenam subeundi: a qua obligatione nequit propria auctoritate liberari Fagund. praec. 8. c. 47. n. 14.

DVBIVM

Clericus ob acceptam iniuriam in causa sanguinis possuntne propriè accusatoris personam gerere?

256 *De iis, qui accusare possunt nonnulla suppono.*
P Remitto quempiam posse pro iniuria propria accusare: reputarique quoad hoc iniuriam propriam, quæ ad ipsum, vel ad suos pertinet leg. *Hi tamen omnes, ff. de accusat. & leg. De crimine, C. Qui accusare non possunt.* Vnde coniux potest pro iniuria coniugis delinquentem accusare. Anton. Gomez libro tertio *variaturum capit. prim. numer. 32.* Nomine autem *Suorum* aliqui intelligunt consanguineos vsque ad secundum gradum. Alij vsque ad decimum in linea recta, & vsque ad Septimum in transversa. Alij vsque ad sextum. Alij verius vsque ad quartum gradum. Fouda tamen, & Auctores lege apud Fagundez *prac. 8. Decalog. cap. 48. numero 10.* Clericus vero non potest suorum prosequi iniurias, sed suas solum in causa sanguinis, quia id solum ei conceditur in *Cap. secund. de homicidio*, protestatione facta, quod ad vindictam, vel pœnam sanguinis non conquiratur. Quæserim vero num tunc propriè valeat accusatoris personam agere?

257 *Non potest accusatoris agere.*
 Non potest denunciare, quia de decet Sacrum Ministrum accusare: subolet namque vel accusatoris nomen vindictæ affectum. Sic Sanchez *lib. sexto consil. capite prim. dubio 30. numer. 3.*

258 *Potest quidem.*
 Potest quidem, quia non apparet ad hunc effectum differentia inter accusatorem, & denunciatorem, si illa protestatio fiat & textus in *Capite secund. de homicidio generaliter* loquitur; ait enim: *Querelam de suis malefactoribus deponentes, petunt emendam sibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cetero presumantur.* Ita Fagundez, *vbi supra numer. 11. & 12. accusatio-* nis nomine simpliciter utitur.

259 *Auctoris resolutio.*
 Ego autem Sancio adhæreo cum maiori proprietate loquuto. Nam accusator deferret crimen Iudici ad vindictam, & pœnam, Clericus autem non propriè accusat in eiusmodi causis, cum debeat expressam facere protestationem, ut constet ex dicto *Cap. secund. Quoad vindictam, seu pœnam sanguinis non intendunt.* Quod idem constat ex verbis præcedentibus, quibus est de Clericis sermo: *Qui de suis malefactoribus querelam pœnam sacralarem Iudicem deponentes, petunt emendam sibi fieri, & provideri, ne eos talia de cetero presumantur.* Non ergo conquirantur ad vindictam & pœnam, instat accusatorum, sed ad remedium propter seccitatem propriam; quod non est propriè acculare, sed implorare iudicis officium.

Quando Clericus denunciat delictum pœna sanguinis dignum cum protestatione, si sequatur sanguinis pœna, idcirco ab irregularitate excusatur, quod possit Clericum causam proximi prosequi, sicut suam potest?

260 *Premio*
P Remitto triplicem esse denunciationem. Prima est Evangelica, seu Christiana, qua denunciator intendit solum bonum fratris denunciati, & ideo recurrit ad Prælatum, ad patrem, ut subito conglutinetur, De qua non loquimur; quia non pertinet ad forense iudicium. Secunda est denunciatio Canonica, qua denunciatus ad superiorem recurrit, vel ad iudicem, non ut puniat, nec intendens vindictam; sed ut ipse pro munere suo damnum commune ex delicto imminens impediatur, vel alicuius priuati Tertia est denunciatio propriè iudicialis, qua deferretur crimen iudici, ut ipse suo munere puniat delinquentem, quem tamen denunciatus non vult accusare, nec id facere causam suam, sed id totum relinquit iudici curæ, ut ipse suo muneri satisfaciat. Hoc supposito, affirmo, ferè nunquam esse priuatis obligationem denunciandi iudicialiter. Quilibet enim suæ obligationi satisfacit, facta denunciatione Canonica, qua notitiam dat iudici, & eius prudentiæ committit, quid fieri oporteat. Officiales tamen, quibus ex officio incumbit procurare, ut delicta puniantur, tenentur iudicialiter denunciare: ut Fiscales, Custodes, Syndici & alij ad hoc munus deputati. Ceteri vero tunc solum tenentur ex se Canonicè denunciare, quando id necessarium est ad publicum damnum, vel alicuius innocentis impedimentum, quod aliter vitari non possit, & sine magno suo damno, proportionato taliter denunciando possunt impedire. Ad quod non tenentur ex iustitia, ut patet, sed solum ex omissione denunciationis debite nulla restituendi manet obligatio. Sanchez *lib. 6. consil. capite secundo dub. 9.* Clerici autem tenentur ad denunciationem Canonice, quando delictum dignum est pœna sanguinis, si aliter malum commune, vel priuati impendens impediri non valet: facta tamen protestatione debita, quod non intendunt vindictam, aut pœnam, sed solum quod damnum imminens impediatur, quia cum hæc obligatio sit iuris naturæ non potuit iure positio impediri. Sanchez *lib. sexto consil. e. secund. dub. 10.* citans Cajetanum, Navarrum, Sotum, & Navarra. Addit Sanchez non incurri tunc irregularitatem, licet pœna sanguinis sequatur. Quæserim vero cur irregularitas in hoc casu non incurritur?

261 *Non incurritur ob eam*
 Non incurritur, quia sicut Clericus potest prosequi suam causam, ita & causam proximorum. Sic Sanchez *vbi supra.*

rationem.

262

Ob eam

rationem

non incur-

ritur.

Non ob eam rationem clericus ab irregularitate liberatur. Quia in causa propria potest clericus denunciare, etiam cum non teneatur, & quando non est necessaria denuntiatio ad vitandum proprium damnum; hanc enim necessitatem iura non exigunt. Denuntiatio autem, de qua in praesenti loquimur, tunc solum licita est clerico in causa sanguinis, quando aliter malo imminenti obuiari non potest. Ergo ratio à P. Sancio adducta non satisfacit. Ita Card. de Lugo *ro. 2. de iust. d. 38. n. 16.*

263

Videmus

non incur-

ritur, expo-

no.

Idem censetur, addens rationem, cur clericus in hoc casu irregularitatem non incurrit, esse: Quia irregularitas non est imposita pro eo casu, quo ius naturae obligat sub peccato clericum ad denunciationem faciendam.

DUBIUM LIX.

In delictis, quae adhuc sunt in fieri, vel conservari contra bonum commune, vel privatum, teneturne quis, ex vi edictorum denunciare, quando non potest in iudicio probare illud delictum?

264

Nonnulla

premitto.

Dubium hoc non habet locum, quando damnum commune tale est, ut etiam non stantibus edictis, ego teneam omnibus vis illud impedire. Tunc enim certum est, quod etiam si probare illud non possum, debeam tamen facere id, quod possum ad tantum periculum impediendum. Praeterea certum existimo, non teneri aliquem accusare accusatione propriè dicta, quando probare non potest. Quia accusator suscipit in se onus probandi. Questio igitur est, an teneatur saltem ex Edictorum vi denunciare iudicialiter?

265

Non tene-

tur.

Non tenetur. Quia denuntiatio iudicialis ordinatur ad punitionem, delictum autem, quod non potest probari, nequit puniri: ergo non est, cur sit iudicialiter denunciandum, nisi ad diffamandum sine ullo fructu proximum. Sic Sylvest. *v. Correctio, §. 7. & v. excommunicatio, §. 8.* Cum Angelo, & Rosella, Navar. *sistim. cap. 17. n. 134. Sotus de sigillo, memb. 2. quæst. 4. concl. 2. Caiet. 2. 2. quæst. 64. art. 1. Beja casu 104. & alij, quos refert, ac sequitur Auila de censur. p. 2. c. 5. dub. 3. concl. 4. Suar. de cens. d. 20. sect. 3. n. 11.*

266

Tenetur

omnino.

Tenetur omnino. Quia in Prælati est potestas præcipiendi in aliquo gravi casu denunciationem, seu manifestationem delicti, etiam si probari non possit. Si quis enim sciatur (secluso omni præcepto) aliquem agere de tradendo Principe hostibus, vel de prodendo Rempublicam, licet hoc probare nequeat, quis neget teneri eum delinquentem manifestare propter commune bonum. possunt ergo esse alij casus, in quibus, licet secluso Prælati præcepto, non esset fortasse tanta obligatio denunciandi: possit tamen prælatus propter rei gravitatem imponere præceptum denunciandi, quod probari non possit. Nam huiusmodi gravitas non

consistit in indistinctibili, sed habet latitudinem, & possit aliquando esse tanta rei gravitas, ut sine præcepto iudicis teneatur aliquando talis, ut Prælatus non possit id præcipere, licet aliquando vero talis, ut possit illud præcipere, aliquando quin non teneatur. Quando autem sit gravitas rei tanta, vel tanta, indicandum est ex peccato, circumstantiis, ex damnoque, quod per ipsum inferri valeat communitati, vel Republicæ, illud enim damnum comparandum est cum damno, quod sequitur ex eo, quod index possit obligare subditos ad manifestanda peccata secreta, & quæ probari non possunt. Quando enim maius est detrimentum ex hac licentia, quam quod sequitur ex occultatione illius criminis, non censetur index illam habere potestatem. Quando autem peccatum sit tale, ut ex eius occultatione multo maius damnum patiatur Republica, quam ex illa iudicis potestate: tunc censetur index, posse id præcipere. Hoc vero iudicium in particulari pendere ex multis circumstantiis, quarum consideratio arbitrio prudentis in ordine ad casus particulares relinquenda. Ita Eminenti. Card. de Lugo *tom. secund. de iust. d. 38. num. 25.*

Et adhuc lubens quidem, & id videtur ipse Sylvest. fateri, *v. excommunicatio 2. §. 8.* ubi dicit, quod si index præcipiat sub excommunicatione, ut sibi denunciatur in iudicio peccatum, etiam si denunciator illud probare non possit, non continere hoc præceptum intolerabilem errorem, quia semper intelligitur, salvo ordine Evangelico, & utilis est denuntiatio, ut ex ea habeatur plenior notitia, & procedat ad specialem inquisitionem, contra reum, & ad quæstionem, id est ad torturam. Vnde si subditus non parat præcepto: incurrit excommunicationem. Sic ille. Loquendo ergo de possibili, non videtur negandum, hac potestate indicem in aliquo casu gravi potiri. Et probat communis vis, sæpe hanc potestatem actu exerceri, præsertim in Tribunali S. Inquisitionis, ubi non est dubium, quin denunciare iubeantur ij etiam, qui plene probare non possunt. Quod in peccato Sacerdotis sollicitantis ad res turpes in confessione est manifestum, iubetur enim penitens denunciare, ut constat ex Bullis Pontificiis Pij IV. & Gregorij XV. Penitens autem cum sit vnicus testis, probare non potest. Ergo non fortiter præceptum denunciandi in eos solum, qui probare possunt.

DUBIUM LX.

Filius teneturne, patrem hereticum denunciare?

In illo genere edictorum, quæ sub excommunicatione præcipiunt delicta denunciari, Nonnulla certum existimo regulariter consanguineos supponi, intra quartum gradum excusari: Quia propter magnam illam coniunctionem videntur, contra se ipsos agere denunciationem. Hoc tamen non habere locum in crimine hæresis, in quo nemo

nemo excusatur ob maximum nocumentum publicum, quod affert. Et eandem limitationem adhibendam etiam esse in aliis delictis, quæ vergant in maximum Reipublicæ nocumentum: tenebuntur enim tunc consanguinei magis vel minus propinqui secundum proportionem maioris nocimenti, quod ex tali delicto sequi potest. Hinc pendet quæstio, an pater teneatur filium hæreticum denunciare: Communiter fatentur Doctores apud Sanctum l. 6. *confil. c. 2. dub. 19. numer. 3.* teneri & colligi videtur ex *Deuer. 13.* ubi iubetur pater denunciare filium colentem idola. Num autem etiam filius teneatur patrem hæreticum denunciare requiro.

269
Non tene-
tur filius
patrem de-
nunciare.

Non teneatur, quia non videtur tam durum onus filio imponendum, cui ex delatione patris magnam dampnam semper sequitur. Sic Alesius, Vigner, Palac, Henriquez Simanc, Didacus Perez, & alij apud Sanctum lib. 6. *confil. c. 2. dub. 19. n. 9.*

270
Tenetur
quidem.

Tenetur quidem, quia idem inconueniens sequitur, (modo grauius) ex delicto parentis hæretici, quam ex delicto filij. Ergo debet filius patris hæreticum, sicut pater tenetur filij peccatum denunciare. Ita Caetan, Castro, Nauar. & alij, quos affert Sanchez *citatus* Suarius d. 20. de *fide*, sect. 4. n. 21. Azorius Comitol. Sanctus. Bonac. Portel. Ludovic. Lopez, & alij, quos citat & sequitur Diana p. 1. r. de *denunc. resol. 4.*

271
Prima sen-
tentia, limi-
tatione ad-
hibita, ad-
hæreticos.

Prima sententiam defendo, eam tamen limitans, sicut ipsius Auctores, quos citant, & Roias, Riccius, & Ioan. Valerius (apud eundem Dianam) limitant. Videlicet, tunc filium obligatum esse denunciare patrem hæreticum quando non est probabile alios denunciaturus esse, & hæresis perniciofa est Reipublicæ, eo quod pater alios perturbet. Alias non videtur hac filium obligatione teneri, ob magnam incommodam, quæ ei ob huiusmodi denunciationem affertur venire.

D V B I V M LXI.

illi, quibus aliquod delictum dictum est petendi consilij, vel remedij causa: excusanturne a denunciando ex vi edicti, etiamsi delictum in alius damnum non vergat?

272
Quæstionis
status.

Certum est, eos, quibus delictum reueratim est in confessione Sacramentali, nunquam id denunciare posse. Quæstio autem est, an excusentur a denunciando illi, quibus dictum est petendi consilij, vel remedij causa?

273
Regulariter
excusantur.

Regulariter, nempe Advocati, Medicus obtestrix, Theologus & alij similes excusantur, quia hoc secretum oportet asseruari ad vitæ humanæ commercium. Dixi Regulariter. Quia quando ex occulatione sequeretur damnum Reipublicæ, vel alicuius tertij, quod sua culpa vult inferre ille damnicator iniustus non tenetur, nec possumus ei fidem seruare, dum ipse cessare

non vult à damno inferendo. Sic Molina *tom. 6. de iust. d. 5. n. 6. & alij.*

Non excusantur, etiamsi delictum in alius cuius damnum non vergat, quia maius bonum est, quod delicta gratia puniantur ad aliorum terrorem, quam quod secretum illud in consulentium solatium obseruetur. Ita Sotus l. de *secretis, memb. 2. q. 7. concl. 4. & l. 5. de iust. q. 7. artic. 1. ad 1. & alij, quos refert Sanchez l. 6. *confil. cap. secund. dub. 20. n. 3.**

Merito hanc sententiam P. Sanctius, pluribus adductis impugnant ibi. & Fagundez *Reuicso Sæ præc. 8. cap. 5. numer. 7. & cap. 5. 2. n. 14.* Quia maius bonum proculdubio est, quod miseris via consulendi homines doctos, ac probos ad spiritualis miseræ remedium, non præcludatur, quam quod delicta tali modo cognita non vindicentur; dum tamen (vt vidimus) ad vitandum malum adhuc imminens ex culpa committentis secretum, & cessare nolentis reuelare possit. Vnde impedimentum etiam occultum matrimonij sub secreto cognitum posset eo casu ad illud impedendum reuelari.

D V B I V M LXII.

Quando edictum obligans ad manifestandum vel denunciandum delictum, fundatur in presumptione: & quis scit presumptionem in eo casu deficere: teneaturne denunciare?

Miime tenetur, quia Sixti V. bulla in ea præsuppositione fundatur, Ergo si ille certo scit, præsuppositionem non subsistere, liber erit à denunciandi obligatione. Aliud esset, si dubium adesset circa præsuppositionem: tunc enim ille denunciare non agere teneretur. Sic Riccius, Ioan. Valerius quos affert Diana p. 1. r. de *denunciat. resol. 10.* Loquuntur verò hi Auctores de Chiroanticis, Necromanticis: alserentes denunciandos non esse ab eo, qui certo scit, eos nullum pactum cum dæmone habere.

Tenetur omnino eo etiam in casu denunciare. Quia iudicium circa suspensionem, vel præsuppositionem illam non pertinet ad denunciantem, sed ad iudicem. Ita Diana *citatus* citans Freitas.

Ego autem distinxerim cum Cardinali de Lugo *tom. 2. de iust. d. 3. numer. 42.* Si enim mihi non solum constet non esse pactum cum dæmone, sed neque adesse peccatum, denunciare non teneor, quia solum est denunciandi delictum obligatio: Si ergo mihi constet non adesse delictum, cessat obligatio ex vi edicti: licet aliunde propter damnum imminens posset obligatio ob remedium manere. Si verò est delictum, non excusor ex defectu pacti cum dæmone, quia illud Edictum non ponitur solum, quando adest pactum, sed semper, quia semper de se est tale, vt ad huiusmodi pactum aptum existat: & de se illud habet, licet à delinquente ignoretur. Sicut etiam est obligatio denunciandi Confessarium sollicitantem, licet mihi constet, illum

illum non esse in fide suspectum. Quia delictum est adeo graue, ut ex se possit huiusmodi suspicionem inferre: & hæc delicti grauitas, quam ex obiecto habet, semper reperitur.

DVBIVM LXIII.

Praelati in huiusmodi Edictis debent ne ea limitare, ut denunciatur ij, qui possunt, (v. gr.) & debent, nolunt tamen restituere?

²⁷⁹ *Debet quidem.* Debent quidem, quia alioquin datur ignorantibus occasio errandi, & denunciandi eos, quos denunciare non deberent. Sic Sotus citatus à Sanch. l. 6. *confil. c. secund. dub. 26. num. 1.*

Non debent. Non debent, quia Praelatus iure suo vitur, cum eius verba debeant prout de iure intelligi. Ita Nauarrus, Caietanus, Banes, quos affert ac sequitur Sanch. *ibid. n. 2.*

²⁸⁰ *Hoc teneo.* Profecto contra primam sententiam militat contraria omnium Praelatorum consuetudo, quam licitam esse, Doctores pro secunda adducti testantur. Porro si ex ignorantia subditus Edictum non intelligat, sibi imputet, cum doctum virum circa obligationis sensum consulere potuisset.

CAPVT X.

Circa Testium obligationes.

DVBIVM LXIV.

Si quis tenebatur aliquem proximo inferentem iniuriam accusare, teneor-ne me testem in illius auxilium delicti denunciati conscius offerre, ne ob defectum probationis patiarur accusator?

²⁸¹ *Nonnulli suppono.*

SUPPONIMVS, nullum teneri ex iustitia propria sponte se ad testificandum offerre: unde ex omissione testificationis ad restitutionem non teneri parti læsæ pro damnis. Disquirendum autem an ex charitate saltem, vel ex alia virtute adsit obligatio? Et quidem pro punitione iusta delinquentis nemo tenetur se offerre ad testificandum, quia ex eo quod delinquens non puniatur, paruum, aut nullum sequitur proximo, vel Reipublicæ noxamentum. Sed quid si accusatori ex defectu probationis graue damnum imminet? Si sponte, quando non tenebatur, accusauit, sibi imputet, qui

nullo cogente, tali se periculo exposuit. Sic communiter Doctores respondent. Quærimus verò, si ille non sponte accusatorem egerit, sed accusare tenebatur, teneor-ne me testem in illius auxilium delicti denunciati conscius offerre, si video testimonium meum esse necessarium ne in probatione deficiens, graue damnum incurrat?

Teneris equidem, quia ille, qui ex obligatione accusauit, præuidit id necessarium Teneris esse ad obuiandum malo in futurum pendenti: Tunc enim solum est obligatio accusandi: Ergo etiam testificatio erit debita ob eundem finem. Sic Nauar. *sum. c. 25. num. 47.* Lessius l. 2. c. 30. *dub. 6. numer. 44.* & *dub. 8. num. 56.* Sanch. l. 6. *confil. cap. 5. dub. 1. numer. 4. dub. 1. numer. 4.*

Non teneris, quia potuit aliquis ex officio sibi imposito obligari ad accusandum, Non teneris enim non immineret malum in futurum, *ris.* & ipse bona fide putauit, delictum probati polse, quia erant duo testes: unde si alter tertius non se offertur deficiet accusator, negante vno ex illis duobus. Ita Lugo *tom. 2. de iust. d. 39. n. 2.*

Profecto valde dubito de primæ sententiæ veritate, quando reus non est causa iniusta illius damni, quod accusator patitur ex defectu probationis. Tunc enim cur teneor ego ex charitate impedire damnum accusatoris impendere cum æquali, vel maiori ipsius rei accusati damno? Unde meo sapientissimo Cardinali adhæreo.

DVBIVM LXV.

Estne grauis obligatio ex charitate te offerendi in testem etiam si proximus indigens testimonio tuo extrema necessitate non laboret?

IN casibus *dub. 64.* indicatis non est graue peccatum te ad testificandum non offerre, *Non est* quando proximus in extrema necessitate *grauis obligatio.* non adest: v. gr. quando ob omissionem testimonij tui, non sit amissurus vitam, vel ea, sine quibus sua, vel suorum vita peribit, quia cum hæc sit obligatio charitatis, & charitas non obliget ad subueniendum proximo in quavis necessitate: extra extremam non teneberis. Sic aliquis, cuius tacito nomine sententiam refert Sanchez *lib. sext. confil. capite quint. dub. secund. numer. 1.*

Graue peccatum est, licet proximus extrema necessitate non afficiatur, quia licet non teneamur de nostro subuenire proximo in quavis necessitate, sed cum limitatione: nam subuentio nostra elset cum graui damno nostro; regula tamen generalis est, ut charitas obliget grauius ad subueniendum indigenti, quando sine graui nostro incommodo respectu nostro possumus. Ita Sotus, Nauarrus, Corduba, quos refert, & sequitur Sanchez, *ubi supra.*

Longè hoc probabilius esse indico. Quoties igitur sine graui tuo incommodo potes proximo tuo indigenti testimonio subuenire, ad